

Seitsemän veljeksen oheistarinat

2. luku Juhani uni: Kananpesä ja seitsemän munaa

JUHANI. Joko taas? Mutta kukostapa muistan sen kamoittavan unen, joka raivosi minua menneenä yönä.

SIMEONI. Kerro se; ehkä on se meille terveellinen varoitus.

JUHANI. Uneksuinpa, että oli tuolla uunin päällä kananpesä ja siinä seitsemän munaa.

SIMEONI. Jukolan seitsemän poikaa!

JUHANI. Mutta yksi munista oli hassun pikkuinen.

SIMEONI. Eero!

JUHANI. Kukko kuoli!

SIMEONI. Isämme!

JUHANI. Kana kuoli!

SIMEONI. Äitimme!

JUHANI. Sittenpä kohta kaiken maailman hiiret, rotat ja kärpät pesän kimppuun.--Mitäpä nämät elävät tarkoittaa?

SIMEONI. Syntisiä himojamme ja maailman hekumaa.

JUHANI. Kaiketi niin.--Tulivat kärpät, rotat ja hiiret ja kierittelivät ja vierittelivät, kolistelivat ja kalistelivat munia, jotka pian särkyivät, ja siitä pikkuisesta munasta leimahti kovin karvas haisu.

SIMEONI. Huomaa tämä, Eero.

JUHANI. Munat rikottiin ja hirmuinen ääni, kuin monen kosken pauhu, nyt huusi mun korvaani uunin päältä: »kaikki on rikottu, ja se rikkomus oli suuri!» Niin huudettiin, mutta rupesimmepä viimein kuitenkin kokoilemaan ja keittelemään tuota seka-melskaa, ja saimme siitä lopulta sitä niin kutsuttua munakokkoa eli munakokkeliä; ja me söimme sitä vallan mieluisasti ja annoimme myöskin naapureillemme.

EERO. Hyvää unta.

JUHANI. Katkeraa, katkeraa: sinä haisit siinä kuin helvetti. Kovin katkeraa unta näin minä sinusta, poika.

2. luku Simeonin varoitus: Kiikalan lasimies ja haamu

SIMEONI. Tässä on Sonnimäen tien-risti, tännepä asti aina kirkkotarhasta vainosi kuolleen haamu tuota ilkivaltaista Kiikalan lasimiestä, joka kulkeissansa yöllä ohi kirkon, laski, jumalaton, huikean kirouksen suustansa. Tämä olkoon teille varoitukseksi karttamaan kirous-syntiä.

3. luku Aapon tarina: Kettu narrasi kuoppaan kontio-kurjan

AAPO. Kettu, kerran karhun pahan-suopa, narrasi kuoppaan kontio-kurjan. Kovin hän silloin nauroi ja käyskeli siinä ylhäällä ympäri ammottavan kuopan, haastellen pilkallisesti. Siitä astui hän ilveksen selkään, ilves vei hänen ylös korkeaan kuuseen, joka seiso siinä lähellä. Rupesi laulamaan kettu iloissansa ja kutsumaan kokoon tuulia jokaisesta neljästä ilmasta; käski heitä soittamaan kuusen kanteletta hänen laulunsa mukaan. Tulivat pian itä, läntinen ja etelä, ja ankarasti kaikkui ja kohisi kuusi. Tuli myös voimallinen pohja, rynkäsi halki partaisen, pimeän korven, humisten ja ryskyin. Silloin kuusi pauhasi, vapisi ja kumartui syvään, murtui viimein ja kaatui kohden kuoppaa, viskaten kaatuessaan latvastansa ketun alas karhun syliin syvässä kuopassa.

JUHANI. Kieppasi mar' karhu oikein rotevasti kiinni ketun kamarasta ja ravisti että hampaat helähti. Mutta ymmärränpä Aapon tarkoituksen. Hän tahtoi minua muistuttaa, että joka toiselle kuoppaa kaivaa, hän putoo siihen itse.

3. luku Aapon tarina: Kahden rakastajan sulavat silmät

AAPO. Mutta tarina noista kuvista tuolla kiven kyljessä on tapaus kaukaisista ajoista.

LAURI. Tahdotko sen kertoa meille?

AAPO. Mutta katselkaa ensin tarkemmin tuota kiveä. Siellä nä'ette niinkuin neljä kultaista, säteilevää pistettä. Ne ovat kahden rakastajan sulavat silmät, korean neidon ja uljaan nuorukaisen; ja heidän kuvansa nä'ette myös piirrettyinä kiveen. Katselkaa heitä, silmät vähän rakosilla. Siinä he istuvat yhdistettyinä hellimpään syleylykseen. Mutta alempana, nuorten jalkain juuressa makaa kymeröissään ja miekalla lävistettyinä eräs vanha uros.

TIMO. Juuri niinkuin sanot.

LAURI. Jotakin sellaista luulen minäkin siellä näkeväni. Mutta kerro asia.

Seuraavan tarinan kertoi heille Aapo.

Seiso ennen tässä lähellä eräs komea linna, ja tämän linnan herra oli rikas ja mahtava mies. Hänellä oli tytärpuoli, äititön, mutta suloinen ja kaunis kuin aamu. Neitoa rakasti eräs nuorukainen, mutta sekä nuorukaista että neitoa vihasi linnan hirmuinen isäntä, jonka sydämessä ei koskaan löytynyt lemmen sijaa. Mutta tytär rakasti myös ylevätä nuorukaista; ja he kohtasivat toisiansa usein tällä kaikuvalla nummella, ja juuri tämän kiven juurella olikin heidän yhtymyspaikkansa. Mutta saipa isä tiedon nuorten salaisesta liitosta ja lausui kerran neitosen korviin hirmuisen valan. »Tytäreäni», sanoi hän, »katso etten saavuta teitä syleylyksessä metsien yössä. Tiedä, että miekkani teidät kohta silloin yhteen-vihkii veriseen kuolemaan. Sen lupaan ja pyhästi vannon». Niin hän lausui, ja neitonen kauhistui kuultuansa valan. Ei hän kuitenkaan unohtanut sydämensä ystävää, vaan kiivaammaksi yhä kiihtyi hänen lempensä.

Oli tyyni kesä-yö; tuli aavistus immen poveen, että nuorukainen käyskeli nummella, vartoen kultastansa. Viimein, koska hän arveli kaikkein jo linnassa lepäävän syvimmissä unessa, läksi hän, käärittynä avaraan, hienoiseen huiviinsa, lemmentretkellensä, hiipi varjona ulos, katosi pian metsän kohtuun, ja liehahti kerran kasteisessa viidassa sininen liina. Mutta kaikki eivät linnassa maanneetkaan, vaan seisoi pa akkunan ääressä itse linnan herra, tähtäillen neitoa, joka öisenä haamuna siirtyi pois. Silloin vyötti hän miekkansa miehustalle, tempasi käteensä keihään ja kiirehti ulos, katosi metsään neitosen jäljestä. Verta-janoova peto silloin vainosi lempeä-silmäistä karitsaa.

Mutta ylös nummelle kiirehti huohottava tyttö ja kohtasi ystävänsä siellä, harmaan kiven juurella. Siinä he seisovat, syleillen armaasti toinen toistaan, kuiskaillen rakkauden kieltä autuaana hetkenä. Eivätpä seisoneet he enää maan pinnalla täällä, vaan heidän sielunsa käyskelivät taivaan kukkas-niituilla.--Meni niin muutama silmän-rävähdyks ja rynkäsi äkisti esiin linnan hirmuinen herra, syöksi terävän keihäänsä neidon

vasempaan kylkeen, että sen kärki nuorukaisen oikeasta kyljestä tunkeusi ulos, ja niin hän yhdisti heidät kuolemassa. He kallistuivat vasten kiveä, ja yhtenä virtana juoksi heidän verensä nummella, punaten kanervakukkasten posket. Siinä, teräksisen siteen yhdistäminä, he istuivat kivisellä istuimella, äänettöminä, mutta aina armaasti syleillen toinen toistaan. Ja ihanasti kuin neljä kultaista tähteä säteilivät heidän silmänsä kohden linnan valtiasta isäntää, joka kummastuen katseli ihmeellistä, tyyntä kuvausta kuoleman kidassa. Syntyi äkisti ukkosen ilma, välähteli ja jyrisi taivas, mutta väläysten sinertävässä loimossa nuorten silmät säteilivät onnen-autuaasti, kuin neljä kynttilää taivaan salissa, pyhässä ilmassa loistaa. Tätä katseli murhamies, kun korkeuden viha riehui hänen päällensä ja ympärillään. Voimallisesti puhui hänen sielullensa nuorten ihanasti riutuvat silmät, heidän koskena juokseva verensä, puhui jyrisevä taivas. Hänen mielensä liikkui, liikkui ensimmäisen kerran, koska hän, sydämessä katumus kylmä ja musta, katseli kuolevien ihmeellisiä silmiä, jotka aina lakkaamatta paistoivat hymyten häntä vastaan. Hänen sydämensä kammostui ja vapisi, kun salamet leimahtelivat ja avaruus pauhasi, ja kaikkialta karkasivat hänen päällensä kauhistuksen henget. Ääretön vimma saavutti hänen sielunsa.

Katsoi hän vielä kerran nuoria kohden: mutta sieltäpä aina samat hohtavat silmät, vaikka jo sammuvina, katselivat hymyten häntä vastaan. Silloin löi hän käsivartensa ristiin ja rupesi, kuin jäätyneellä katseella, tuijottamaan itään päin, ja niin hän seisoi kauan mykkänä synkeässä yössä. Mutta viimein ja äkisti kohoitti hän povensa korkealle ja huusi pitkän huudon, pitkän ja peloittavan kovan, joka jylisten kiiriskeli ympäri tienoota. Seisoi hän taasen äänetönnä hetken, jona hän kuulteli tarkasti ja kauan, kunnes viimeinen kaiku hänen huudostansa oli vaiennut etäisimmän kunaan povehen. Ja koska tämä oli tapahtunut silloin hän taasen, yhä tuijoittaen kohden itää, huusi hirmuisesti, ja kauan seuduissa kiiriskeli kaiku, jonka juoksua vuoresta vuoreen hän kuulteli tarkasti. Mutta viimein kuoli kaukainen, vapiseva ääni, leimaus lepäsi ja sammuneet olivat nuorten säteilevät silmät; ainoastaan raskas sade huokaili metsässä. Silloin, äkisti kuin unesta heräten, tempasi linnan herra miekkansa huotrasta, lävisti rintansa ja kaatui nuorten jalkain juureen. Ja leimahti taivas kerran vielä, leimahti ja jyrisi; mutta pian vallitsi taasen kaikkialla hiljaisuus.

Aamu tuli, ja nummella löydettiin kuolleet harmaan kiven juurelta; pois he kannettiin ja sija heille rinnakkain rakettiin hautaan. Mutta kivessä nähtiin sen jälkeen heidän kuvansa; ja näkyi siinä kaksi nuorta, syleillen toinen toistaan, ja heidän allansa polvillaan eräs ankara, partainen uros. Ja neljä ihmeellistä nastaa, kuin neljä kultaista tähteä, kiven kyljessä säteilee sekä yöllä että päivällä, muistuttaen rakastavain ihanasti raukenevia silmiä. Ja pitkäsen nuoli, niin kuin tarina kertoilee, piirsi, leimahtaessaan, kiveen nämät kuvat. Ja niinkuin tässä kuvauksessa, niin istuvat nuorukainen ja impi onnellisina korkeuden istuimilla; ja niinkuin uros tuossa matelee, niin entinen linnan herra paahteisessa ilmassa rangaistuksen vuoteella. Ja koska soivat tornin kellot, teroittaa hän aina tarkasti korvansa, kuullellen kaikua kivistä; mutta yhä murheellinen on helinä. Kerran toki on kivistä kuuluva ihmeellisen lempeä ja iloinen ääni, ja silloin on tullut miehen sovinnon ja pelastuksen hetki, mutta lähellä on myös kaiken maailman hetki. Ja sentähden kuultee aina kansa erinomaisella levottomuudella kaikua kivessä, koska kellot soi. He soisivat miehen sovinnon päivän valkenevan, mutta muistelevat kauhistuen maailman tuomiohetkeä.

Tämä oli tarina, jonka Aapo kertoi veljillensä Sonnimäen nummella.

4. luku Nahka orressa. Simeonin saunajuttu.

JUHANI. Ja katselkaamme ettei riipu nahkamme pian orressa kuin entisen piian. Hirvittävä tapaus!

SIMEONI. Tyttöhän ei koskaan ehtinyt saunaan toisten seurassa, vaan kuhkaili ja kahkaili siellä muiden jo maatessa. Mutta eräänä lauvantai-iltana viipyi hän tavallista kauemmin. Käytiinpä häntä etsimään; mutta mitä löyttiin hänestä? Ainoastaan nahka orressa. Ja oikeinpa mestarin tavalla oli tämä nahka nyljetty, olivatpa siinä hiukset, silmät, korvat, suu ja vielä kynnetkin jäljellä.

JUHANI. Olkoon se tapaus meille... Kas, kas, kuinka vihaisesti tuo selkäni ottaa löylyä! Niinkuin et olis saanut maistaa vihtaa sitten uuttavuotta.

LAURI. Mutta kuka oli hänen nylkenyt?

TIMO. Kuka; kysy sitä. Kukas muu kuin se...

JUHANI. Pää-ukko.

TIMO. Niin. Hän, joka käy ympäri kuin kiljuva peura.--Kauhea tapaus!

4. luku Taivaan käräjät.

TIMO. Miksi ei Jumala asettanut oikeuden ratkaisemista lujemmalle, ja perin pohjin lujalle perustalle täällä? Miksi vierasmiehet, vaikeat tutkinnot ja lainoppineitten koukut? Tämähän mielestäni olis suorin tie oikeuteen ja totuuteen, koska asia näkyy hämäräksi, eikä saata sitä pohtia. Koko keräjäkunta, ja itse tuomari etunenässä, astuu ulos pihalle, jossa komsarjus eli jahtivouti soittaa ankaran suurta koivutorvea, jota kutsuttaisiin keräjätorveksi; sitä hän soittaisi toivottaen muutaman kerran ja pitäen sen kitaa kohden Herran korkeutta. Mutta silloin aukenis taivas ja oikeuden enkeli ilmestyisi kaikelle kansalle, kysyen korkealla äänellä: »mitä komsarjus tahtoo», mutta häneltä kysyisi komsarjus takaisin korkealla, huutavalla äänellä: »onko kannustettu mies viaton vai syyllinen?» Nytpä kirkastettu enkeli antaisi vastauksen, jonka oikeutta ei kenenkään tarvitsis epäillä ja jonka mukaan tulisi miestä joko päästää Herran huomaan tai sukia oikein aika lailla. Niinpä, luulen minä, kävisi hyvin kuntoon kaikki.

4. luku Kirkonkylän nahkuri

JUHANI. Tahdonpa teille kertoa elävän esimerkin, joka puolustaa uskoani lujasti. Muistelkaapas entistä Kirkon-kylän nahkuria. Mies tuli kummiin aatoksiin sielustansa, synnistä ja maailman mammonasta ja rupesi paljon muuttelemaan entistä elämäänsä. Niinpä lakkasi hän äkisti ottamasta vastaan ja antamasta nahkoja sunnuntai- ja juhla-päivinä, huolimatta siitä kuinka tärkeäksi talonpoika katsoi yhden tien ja kaksi asiaa. Turhaanpa varoittelivat häntä ystävänsä, koska huomasivat työn häneltä vähenevän päivä päivältä, mutta hänen virkaveljellensä naapuritalossa ehtimiseen enenevän. Ainapa vaan vastasi hullu mies: »minun kätteni työn Jumala kylläkin siunaa, vaikka oliskin sitä vähemmin, mutta hänen, joka luulee nyt tempaavansa leivänpalan suustani, hänen pitää viimein niittämän kirousta otsansa hiestä, koska ei hän Herran sapattia kunnioita». Niin hän lausuili, kävellen töllötellen pyhäpäivinä virsikirja kourassa, silmät ympyrjäisinä päässä ja tukka pystyssä kuin Pommin Pietarin tukka. Mutta mitenkäs tuossa kävi miehen lopulta? Sen tiedämme. Tulipas piankin hänen käteensä raskain puu, kerjuusauva tuli hänen käteensä, ja hänen tieksensä kruunun pitkä sarka. Nytpä hän käyskelee kylästä kylään, kallistellen lasia, koska vaan taitaa. Kerranpa kohtasin hänen tuolla Kanamäen harjulla tien vieressä; siinä hän istui kelkkansa kaustalla, ja kovin oli päissään kurja mies. Kuinkas on laitanne, karvari? kysyin minä; »on niinkuin on», vastasi hän, kerran katsoa mulauttaen kankeasti päälleni. Mutta kysyinpä häneltä vielä: kuinkas nyt mestari oikein jaksaa?--»Jaksan niinkuin jaksan», lausui hän taasen ja läksi tiehensä, lykäten kelkkaa edellään ja loilottaen jonkunmoista hullua veisua. Siinä oli hänen loppunsa. Mutta toinen karvari? Hänpä oikein vasta rikastui ja rikkaana ja onnellisena miehenä kuolikin.

AAPO. Ahdaspäinen usko ja hengellinen ylpeys hävitti nahkurin, ja niinpä käy kaikille hänen kaimoillensa. Kuinka hyväänsä, mutta sun oppis on väärää oppia ja uskoa.

SIMEONI. Väärät profeetat ja viimeiset maailman ajat.

TIMO. Hän tahtois kiusata meitä Turkkilaisten uskoon. Mutta etpä järkähdytä minua; sillä minä olen vissi ja luja, vissi ja luja kuin kirveen silmä.

5. luku Aapon tarina, Valkean kärmeen kruunu

AAPO. Tässä on nummi, jossa, niinkuin vanhat ihmiset juttelee, ennen muinoin oli kärmeitten keräjäsalu. Tuomarina siinä istui heidän kuninkaansa, tuo ankaran harvoin näkyvä valkea kärme, päässä verrattoman kallis kruunu. Mutta ryöväsipä tämän kruunun heiltä eräs rohkea ratsastaja, niinkuin tarina kertoilee.

Ja kertoi heille Aapo seuraavan tarinan, heidän kulkeissansa pitkin nummen harjua alas kohden autiota Sompiosuota. Tuli eräs ratsastaja ja näki nummella kärmeitten kuninkaan, jolla oli kimmeltävä kruunu päässä. Hän ratsasti häntä kohden, noukkasi miekkansa kärjellä kruunun kuninkaan päästä, kannusti hevostansa ja kirmasi kalleuksinensa pois kuin tuulissa ja pilvissä. Mutta eivät olleet kärmeetkään myöhäisiä, vaan läksivät kohta kiukkuisesti vainoomaan julkeata ryöväriä. He kiitivät suhinalla päin, kierrettyinä rengoiksi, ja tuhannen kurraa pyöri silloin ratsastajan jäljissä kuin kiekko maantiellä poikien heittämänä pyörii. Pian saavuttivat he ratsastajan, parveilivat jo tiuhasti hevosen jaloissa, loiskeilivat sen lautasille ylös, ja suuri oli miehen vaara. Ja hädissään viskasi hän heille hattunsakin syötiksi alas, jonka he paikalla repivät kappaleiksi ja söivät vihansa vimmassa. Mutta miestä ei auttanut kauan tämä keino, pianpa kärmeet kiiriskelee hänen jäljissänsä taas ja santa kiertoilee korkealle tieltä. Ja yhä kiivaammin kannusti uros huohoittavaa hevostansa; virtana juoksi veri uhkean orhin rikkiviilletyistä kyljistä, ja suusta roiskahteli sohiseva vahto. Ratsastaja pakeni metsään, mutta metsä ei estänyt hänen vihollistensa juoksua. Tuli virta vastaan, ja kohahtaen ratsasti hän sen kierroksiin ja veipä orhi hänen nopeasti sen ylitse. Tuli virta kärmeillekin vastaan, ja monen kosken pauhinalla he söksivät itsensä lainetten kohtuun, uivat myrskyn vauhdilla sen ylitse: ja korkealle nousi valkea kuuhu. Mies ratsasti yhä eteenpäin, ja yhä vainosi häntä kärmetten villitty joukko. Näki hän matkan päässä hurjasti palavan kaskan, ja kohden tulta hän nyt kannusti hevotensa, ja, kietoen itsensä virran kylvyssä läpikastettuun kauhtanaansa, rynkäsi hän liekkien helmaan, vaan kärmeet eivät vilaustakaan viipyneet häntä seuraamasta. Niinpä taivaan ratsastava sankari kultapilvien halki kiittää. Kerran vielä iski hän kannukset orhinsa kupeisiin ja kerran vielä hän kirmasi eteenpäin, sitten kaatui pyrskivä orhi, unohtaen ainoaaksi elon kuumen leikin. Mutta vapaassa ilmassa seisoi mies, pelastettuna tulesta ja hirmuisista vihamiehistänsä; tulihan oli polttanut kärmeitten lukemattoman lauman.

Siinä sankari seisoi riemuitsevalla katsannolla, kädessä ihmeellinen kalleus.

AAPO. Se oli tarina valkean kärmeen kruunusta Teerimäen nummella tässä.

5. luku, Aapon tarina, Kalvea impi

SIMEONI. Mutta nyt on ennustaja muuttanut sijaa, huutelee tuolla vuoren harjulla. Siellä ennen, niinkuin tarina kertoilee, rukoili »Kalvea impi» syntejänsä anteeksi, rukoili kaikki yöt niin talvella kuin kesällä.

JUHANI. Hänestäpä on tämä vuori saanut nimensä Impivaara. Kuulin kerran lapsena tuon tarinan, mutta onpa se jo enimmäksi haihtunut mielestäni. Veli Aapo, sinä juttele se meille tässä ikävän yömmie vietteeksi.

Seuraavan tarinan kalveasta immestä kertoi nyt Aapo veljillensä:

Asui muinoin tämän vuoren luolissa eräs hirmuinen peikko, ihmisten kauhistus ja surma. Kaksi oli hänellä elämän himoa ja hekumaa: katsella ja pidellä aarteitansa luolien syvissä kätköissä ja juoda ihmisen-verta, jota hän ankarasti janosi. Mutta ainoastaan yhdeksän askelta vuoresta oli hänellä voima väkivaltaiseen käytökseen, ja sentähden täytyi hänen harjoitella kavaluutta retkillänsä. Hän taisi muuttaa haamunsa miksi tahtoi; ja ympäri tienoita nähtiin hänen kuljeksivan milloin kauniina nuorukaisena, milloin ihanaisena impenä, aina sitä myöten kuin hän miehen tai naisen verta janosi. Monen voitti hänen katsantonsa helvetillinen ihanuus, moni sai henkensä heittää peikon kamoittavissa luolissa. Niin tämä hirviö vietteli luokseen onnettomat uhrinsa.

Oli lempeä kesä-yö. Viherjällä nurmella istui eräs nuorukainen, syleillen lemmittyänsä, nuorta neitoa, joka hohtavana ruusuna lepäsi hänen rinnoillansa. Tämä oli heidän jäähyväis-syleilyksensä; sillä pois tuli pojan

matkustaa ja erota ajaksi sydämensä ystävältä.--»Impeni», niin haasteli nuorukainen, »nyt lähden sinulta pois, mutta tuskin ehtii sata aurinkoa nousta ja laskea ennenkuin sun kohtaan taas». – Lausui neito: »eikä aurinko laskeessansa heitä niin armasta jäähyväis-silmäystä maailmallensa, kuin minä mun kultaselleni koska hän poistuu, eikä noustessansa säteile niin ihanasti taivaan loimo, kuin säteilee mun silmäni, koska taasen kiirehdin sua vastaan. Ja mitä kirkkaan päivän pituuteen sielustani mahtuu, se on aatos sinusta, ja unieni himmeässä maailmassa käyskelen sun kanssa».--Niinpä neito; mutta taasen nuorukainen lausui: »Ihanasti haastelit; mutta miksi aavistaa mun sieluni pahaa? Impeni, nyt vannokaamme toinentallemme ijäinen uskollisuus tässä taivaan kasvoin alla». Ja he vannoiivat pyhän valan, vannoiivat Jumalan ja taivaan edessä, ja hengähtämättä kuultelivat heidän sanojansa metsät ja vuoret. Mutta viimein aamun koittaessa syyleivät he viimeisen kerran ja erosivat toinentalstansa. Pois riensi nuorukainen, mutta kauan käyskeli neito yksin metsän hämärässä, muistellen kaunista kultastansa.

Koska näin hän käyskelee tuuhean männistön kohdussa, mikä ihmeellinen haamu käy häntä vastaan? Hän näkee nuoren miehen, jalon kuin ruhtinas ja ihanan kuin tämä kultainen aamu. Kuin tulen liekki väikkyä ja kimmeltää hänen hattunsa höyhen-töyhtö. Hänen hartioillansa riippuu kauhtana, sinertävä kuin taivas ja kuin taivas kirjava kiiltävistä tähdistä. Hänen ihotakkinsa on valkea kuin lumi, ja miehustalla on hänellä purppuranpunainen vyö. Impeen hän katsahtaa ja katsannosta virtaa liekehtivä rakkaus, ja autuaasti kaikuu hänen äänensä, koska hän neidolle haastelee: »Älä mua pelkää, suloinen impi, olenpa sun ystävä ja saatan sulle äärettömän onnen, jos vaan kerran saan sinua syleillä.

Minä olen voimallinen mies, on minulla aarteita ja kalleita kiviä ilman lukua ja määrää, ja taitaisinpa ostaa vaikka kaiken tämän maailman. Tule mun kullakseni, minä tahdon viedä sun komeaan linnaan ja asettaa sinun viereeni loistavalle istuimelle». Niin hän haasteli viehättävällä äänellä ja hämmästyneenä seisoi neito. Hän muisteli äsken vannottua valaansa, ja poispäin hän kallistui, mutta kallistui taasen mieheen päin ja eriskummallinen häiriö käsitti hänen mielensä. Miestä kohden hän kääntyi, peittäen kädellään kasvonsa kuin paistavan auringon edessä; pois hän taasen kääntyi, mutta katsahti kerran vielä ihmeelliseen haamuun. Voimallinen ihastus säteili sieltä häntä vastaan, ja äkisti vaipui neito kauniin ruhtinaan syliin. Mutta pois riensi ruhtinas saaliinensa, joka niinkuin houressa lepäsi hänen käsivarsillansa. Yli jyrkkien mäkien, halki syvien laaksojen he lakkaamatta kulkivat, ja yhä pimeämmäksi muuttui metsä heidän ympärillään. Levottomasti tytkyi immen sydän ja tuskan hiki juoksi hänen otsaltansa alas; sillä viimein hän huomasi niinkuin jotain pedollista, hirveätä haamun silmien lumoovassa liekissä. Hän katsahteli ympärillensä, ja nopeasti sinkoilivat ohitse synkeät kuuset, hänen kantajansa vinosti juostessa; hän katsahteli nuorukaisen kasvoihin, ja kamoittavat väritykset karsivat hänen ruumistansa, mutta kummallinen ihastus vallitsi kuitenkin hänen sydämessään.

Kulkivat he alati eteenpäin halki metsien, ja näkyi viimein korkea vuori ja sen pimeät luolat. Ja nyt, koska he olivat ainoastaan muutaman askeleen vuoresta, tapahtui hirveätä. Mies kuninkaallisessa puvussa muuttui äkisti hirmuiseksi peikoksi: sarvet tunkeusivat ulos hänen päästään, niskassansa kahisivat kankeat harjakset, ja kurja tyttö nyt tunsu kipeästi povessaan hänen terävät kyntensä. Ja siinä onneton impi huusi, reutoili ja tempaili tuskissansa, mutta turhaan. Ilkeällä kiljunalla raahasi hänen peikko syvimpään luolaansa ja imi hänestä veren aina viimeiseen pisaraan asti. Mutta tapahtui ihme: henki ei lähtenytäkään neitosen jäsenistä, vaan hän jäi elämään verettömänä, lumivalkeana; murheellisena kuoleman haamuna Kalman maasta. Kummastuen huomasi tämän peikko, käytti uhriansa kohtaan kynsiään ja hampaitansa kaikin voimin, mutta eipä voinutkaan häntä kuolettaa. Viimein päätti hän pitää häntä ainiaan luonansa uumentojen yössä. Mutta mitä palvelusta taisi hän tehdä, mitä hyötyä matkaansaattaa peikolle? Tämä määräsi immen puhdistamaan aarteitansa ja kalleita kiviänsä, niitä hänen eteensä lakkaamatta pinoilemaan, sillä eipä hän väsynyt niitä ihaellen katselemasta.

Näin vuosia elelee kelmeä, veretön impi vangittuna vuoren kohtuun. Mutta yöllä toki nähdään hänen seisovan äänettömänä rukoilijana vuoren harjulla. Ken antoi hänelle tämän vapauden? Taivaanko voima?-- Mutta yöt kaikki, myrskyssä, sateessa ja kireässä pakkasessa hän seisoo vuoren kiireellä, rukoillen syntejensä anteeksi. Verettömänä, lumivalkeana ja kuin kuva, niin liikkumattomana, äänetönnä hän seisoo, kädet rinnoilla ja pää kallistuneena rinnoille alas. Ei rohkene kurja nostaa otsaansa kohden taivasta yhtään ainoata kertaa, vaan päin kirkon torniin, metsien etäiselle reunalle on hänen silmänsä lakkaamatta teroitettu. Sillä ainapa toki salainen ääni hänen korvaansa toivosta kuiskaa; vaikka kaukaisena kipenänä, kuin tuhansien peninkulmien päästä, pilkoittaa hänelle tämä toivo. Niin hän yönsä vuorella viettää, eikä kuulu hänen huuliltansa valitusta milloinkaan; ei nouse, ei vaivu huokauksista rukoilevan povi. Niin kuluu synkeä yö, mutta aamun koittaessa tempaisee hänen taasen luoliinsa armoton peikko.

Tuskinpa oli sata aurinkoa ehtinyt valkaista maata, ennen kuin nuorukainen, neidon lemmitty, palasi iloisen kotiinsa matkaltaan. Mutta ihana impensä ei rientänytkaan häntä vastaan tervetuloa toivottamaan. Hän kyseli missä kaunoinen viipyi, vaan ei saanut tietoa keltään. Kaikkialta hän etsiskeli häntä yöt ja päivät, väsymättä, mutta aina turhaan; impi oli kadonnut ilman jälkeä kuin aamun kaste. Viimein heitti hän kaiken toivon, unohti kaiken elämän ilon ja käyskeli täällä vielä ajan mykkänä varjona. Kerran viimein, koska hohtava päivä oli nousnut, pimitti kuoleman yö hänen silmänsä valon.

Mutta vuosia hirmuisen pitkiä viettää kalvea impi: päivät peikon luolissa lakkaamatta puhdistellen ja latoen aarteita julman kiusaajansa silmäin alla; mutta yöt hän vuoren harjanteella kuluttaa. Verettömänä, lumivalkeana ja kuin kuva, niin liikkumattomana, äänetönnä hän seisoo kädet rinnoilla ja pää kallistuneena rinnoille asti. Ei rohkene hän nostaa otsaansa kohden taivasta, vaan päin kirkon tornia, metsien etäiselle reunalle, on hänen silmänsä lakkaamatta teroitettu. Ei hän valita; ei nouse, ei vaivu huokauksista rukoilevan povi.

On vaalea kesä-yö. Vuorella seisoo taasen neito, muistelee aikaa, jonka hän on viettänyt tuskallisessa vankeudessa; ja vuosia sata on mennyt siitä päivästä, jona hän erosi sydämensä ystävästä. Hän kauhistuu, aatoksensa pyörtyy ja kylmiä hikihelmiä kiirahtelee hänen otsaltansa alas vuoren sammaleiselle kamaralle, koska hän kuvailee menneitten vuosikymmenien pituutta. Silloin rohkeni hän ensimmäisen kerran katsahtaa korkeuteen ylös, ja hetken päästä huomasi hän ihmeellisen valon, joka lentävänä tähtenä näkyi häntä lähestyvän kaukaisista avaruuksista. Mutta jota lähemmäs tämä valo häntä ehti, sitä enemmän muutti se muotoonsa. Eikä ollutkaan se mikään lentävä tähti; vaan kirkastettu nuorukainen, välähtelevä miekka kädessä. Kajastipa niistä kasvoista ihana tuttavuus ja kiivaasti rupesi lyömään neidon sydän; sillä nyt hän tunsi entisen ylkänsä. Mutta miksi lähestyi hän miekka kädessä? Tämä neitoa arvelutti, ja hän lausui heikeällä äänellä: »Tämäkö miekka mun tuskani viimein lopettaa? Tässä on poveni, nuori sankari, iske sun kirkkaalla teräksellä tänne, ja, jos taidat, lahjoita mulle kuolema, jota jo kauan, kauan olen ikävöinyt». Niin haasteli hän vuorella, mutta eipä tuonut hänelle nuorukainen kuolemaa, vaan elämän suloisen liehauksen, joka jo tuoksuavana aamutuulena hymisten kierteli ympäri kalvean immen. Lemmekkäästi katsahtava nuori mies otti hänen syliinsä, suuteli häntä, ja kohta tunsi veretön impi hienon veren virran suloisena koskena juoksevan suonissansa, hänen poskensa hohti kuin aamuruskon pilvi, ja ilosta läikkyi heleä otsa. Ja hän heitti kiharaisen päänsä yli ylkänsä käsivarren, katsahti ylös kirkkaasen korkeuteen, huoaten povestansa ulos vuosikymmenien tuskat; ja nuorukaisen sormet harhailivat hänen kiharissaan, jotka somasti liehahtelivat hiljaisessa tulessa. Ihana oli pelastuksen hetki ja pääsinpäivän aamu. Linnut visertelivät kuusissa tuon jylhän vuoren reunoilla ja koillisesta nousi auringon hohtava viilu. Oli tämä aamu sen aamun kaltainen koska ystävykset kerran viherjällä nurmella erosivat pitkäksi ajaksi.

Mutta nytpä äkeä peikko, vihan pyrstöt pystyssä, kiipesi vuorelle ylös, temmataksensa imeä komeroihinsa taas. Vaan tuskin oli hän kuroittanut kyntensä neitoa kohden, niin nuorukaisen miekka, nopea kuin salama, hänen rintansa lävisti; ja vuorelle roiskahti musta verensä. Pois käänsi impi kasvonsa tästä nä'ystä, painaen otsansa vasten ystävänsä povea, koska peikko, pahasti kiljahtaen, heitti henkensä ja putosi vuoren rinteeltä alas. Niin pelastui maailma kamoittavasta hirviöstä. Mutta hopeaisen pilven kirkkaassa helmassa väikkyivät nuorukainen ja impi ylös korkeuden tienoihin. Ylkänsä polvilla lepäsi morsian ja, painain otsansa vasten hänen poveansa, hymyili onnellisna. Halki avaruuksien he kiitivät, ja alas kaukaiseen syvyyteen jäi heistä metsät, vuoret ja laaksoin monipolviset haarat. Ja kaikkipa viimein heidän silmistänsä katosi kuin sinertävään savuun.

Tämä oli tarina kalveasta immestä, jonka Aapo kertoi veljillensä turpeisessa kojussa sinä unettomana yönä Impivaaran aholla.

7. luku, Aapon tarina, Hiidenpeura

JUHANI. --Niin, tässä istumme kuin seitsemän ukulia korvessa, tässä sammaleisella Hiidenkivellä. Mutta mistähän on syntyisin tämä nimi?

AAPO. Eräästä kummallisesta tarinasta.

JUHANI. Kertooppas se meille aikamme vietteeksi. Sillä tässähän tarinat juuri omaansa, tarinat ja historjat.

Ja seuraavan tarinan tästä kivistä kertoi heille Aapo.

Asui ennen linnassansa Lapin tuntureilla eräs voimallinen Hiiden-ruhtinas, mahtavin tenhomies Pohjolassa. Oli hänellä peura jalo ja kaunis, juoksemaan verrattoman nopea. Läksi tuo sorea eläin kerran kevättalvisena päivänä kärkelemaan hankikantehelle ja päätyi samoomaan ympäri Suomen-nientä. Silloin moni joutsimies, nähtyänsä kultakarvaisen ja heleäsilmaisena peuran, riensi häntä vainoomaan karkaistulla nuolellansa. Mutta kenkään ei voinut häntä seurata, vaan pian jätti hän kauas jälkeensä hiihtävän miehen.--Joutui hän viimein Hämeen-maalle, jossa löytyi eräs mainio hiihtäjä ja tarkka joutsimies. Tämä nyt sai vainun Hiiden komeasta peurasta, läksi kerkeästi häntä kiehtomaan, liukuen sileillä suksillansa, olalla tuima kaari. Kiljuvalla vauhdilla pitkin tasaista hankea kirmasi peura, mutta vauhdilla vielä vinhemmällä joutsimies hänen jäljessään. Niin juoksivat he kauan sekä aukeat lakeudet että jyrkät mäet ylös, alas. Mutta rupesipa viimein väsymys saavuttamaan peuraa; hän jo kovin huohottaen pakeni, juoksunsa heikkeni ja yhä likemmäksi läheni mies. Tapahtui silloin kumma, joka kuitenkin on ennenkin nähty pidättävän monen ampuniekana nuolen. Äkisti kääntyi peura ympäri, lähestyi vainoojaansa rukoilevalla muodolla ja vuodattaen hereitä kyynelitä. Mutta ensinkään arvelematta lähetti vasamansa armoton mies, lävisti ihanan eläimen otsan; ja niin kaatui Hiiden peura, punaten verellensä valkean lumen.

Silloin Hiisi, käyskellen Pohjan-perän kolkoissa laaksoissa, tunki äkisti sydämensä kiertyvän ja tiesi kohta, että kultainen varsansa vaelteli vaarassa. Hän kiirehti ylös tunturille, jossa linnansa seiso, ja rupesi noitakurkistimellansa tähtäilemään etelään päin. Ja näki hän kaukana tummassa kuusistossa peuransa, joka, veressään uiskellen, kierteli itseänsä kuoleman tuskissa; ja näki hän murhamiehen seisovan uhrinsa vieressä riemuitsevalla katsannolla. Silloin julmistui hän hirmuisesti, tempasi linnansa muurista suuren neliskulmaisen kivimöhkäle, sinkautti sen korkealle ilmaan, lentämään kohden joutsimiestä Hämeen saloissa. Voimallisella pauhulla ja huminalla kiiti ankara kivi, valtaisessa kaaressa halkaisten pilvien tuulisen maailman. Kohosi se ylös taivaan kumuun, vaipui alas taasen, vaipui päivään päin, ja juuri ampuniekana päälle putosi summaton paino, haudaten miehen allensa ijankaikkiseksi.

JUHANI. Ja miehen surma oli meidän onneksemme. Missä olisimme nyt me ilman tätä kiveä? Tuolla korvessahan rapana ja raatoina vetelisimme, kurjat.

7. luku Aapon tarina, Hurskas mies luolassa

JUHANI. Pitkä ja synkeä! Onko jo tyhjennetty Aaponkin aivo? Etkö muista enään variksenkaan vaakutusta, tarhapöllönkään pakinaa jutellakses meille, istuissamme Nälkäsaassa hirmuisessa.

AAPO. Muistanpa tarinan, jonka juuri nälkä nyt johtaakin mieleeni; mutta se ei saata meitä unohtamaan ruumiimme ravintoa, vaan muistuttelee kovin sekä ruokaa että juomaa.

JUHANI. Sinä meinaat miestä vuoressa. Minä olen kuullut sen.

TIMO. Mutta minulle on se uutta; kerro se, veli Aapo.

SIMEONI. Kerro se, kerro se!

AAPO. Onhan se tarina miehestä, jalosta uskonsankarista, joka istui muutaman ajan vankina Impivaaran luolissa, niinkuin ennen tuo kalvea impi, mutta toisenkaltaisesta syytä.

Ja seuraavan tarinan kertoi heille Aapo:

Ennen, koska kristin-usko ja pakanaisuus vielä taistelivat keskenänsä Hämeenmaassa, oli käännettyjen joukossa eräs mainio mies, hurskas ja harras uutta uskoa levittämään, jota hän myös kiivaasti harjoitteli Ruotsin valtakunnan aseitten suojassa. Mutta kotimaahansa täytyi haarniskoittuin sankarten äkisti siirtyä täältä, ja kristityt Hämäläiset joutuivat pakanallisten veljeinsä hirmuisimman vainon alle. Mikä heistä surmattiin kauhistavalla tavalla, mikä etsi pelastustansa, paeten salojen eksyttävään kohtuun, mikä vuorten luoliin ja mikä minnekkain. Impivaaran komeroihin kiirehti mainittu hurskas mies; mutta hänen vainoojansa, jotka koston vimmassa seurasivat hänen jälkiään, huomasivat pian mihin hän oli itsensä kätkenyt. »Susi teljettäköön omaan luolaansa!» huusivat he ilkeästi riemuiten, muurasivat luolan aukion lujasti kiinni ja heittivät miehen nääntymään nälkään ja pimeyteen.

Surkea loppu olisi nyt saavuttanut miehen, mutta ihmeen teki taivas taas. Tuskin oli luolan suulta kadonnut päivän-valon viimeinen siinto, niin jopa valkeni avara luola ihanimmasta, hopeakirkkaasta paisteesta; ja niin oli miehellä kylmän kallion sydämessä liepeä, taivaallinen päivä. Ja tapahtuipa ihmeitä vielä enemmän. Katso, kuvertui äkisti luolan permantoon heleä lähde, jonka vesi ei ottaen milloinkaan vähentynyt; ja oli siis miehellä kivikammiossaan alati raikasta juomaa. Mutta vieläpä lähteen reunalta kohosi ylös kaunis, viherjötsevä puu, kantain herttaisimpia hedelmiä, jotka eivät ottaen loppuneet; ja siitä sai mies suloisen ravintonsa. Tässä vietti hän päivänsä, ylistäen Herraa, tässä hän vietti yönsä, uneksuen autuitten maasta. Ja hänen päivänsä oli kuin kesän päivä, lämmin ja kirkas, ja hänen yönsä herttaista hämärän aikaa. Niin kului vuosi, ja virtana juoksi Hämeessä kristittyin veri. Mutta koska vainon kauhistava aastaika oli kiertynyt umpeen ja ulkona paistoi ihana syyskuun-aamu, ehti sankarin korviin vasarain ja rautakankein jytinä luolan kiinnimuuratulta suulta. Läpi tuon kivisen ruhan rupesi viimein pilkahtelemaan päivä, ja vilauksessa katosi luolasta ihmeellinen valkeus, niinmyös lähde ja lähteen reunalta hedelmällinen puu.

Mutta mikä saattoi matkaan tämän pauhinan ja telmeen tuolla ulkopuolella luolan aukiota? Seisoi siellä pakanoita suuri joukko ja heidän keskellänsä muutamia kristittyjä sidottuina nuoriin ja tuomittuina nälkään kuolemaan vuoren pimeässä uumennossa. Eivätkä arvelleet he muuta kuin että sama surma oli kohdannut miestä, joka vuotta ennen samaan luolaan suljettiin. Mutta kovin he kummastuivat, koska luolan auetessa sankari astui ulos kirkastetulla, säteilevällä otsalla. Ja ääni, jonka pyhä heläys tunkeusi aina ytimiin asti, kaikui hänen suustansa: »terve, ystävät ja veljet, terve, kultainen aurinko ja kohisevat metsät, terve!» Silloin lankesi joukko hänen eteensä polvilleen, ylistäen sitä Jumalaa, johon hän uskoi ja joka oli hänen pelastanut hirveästä kuolemasta. Mutta korkealla äänellä kertoi heille mies ne ihanat ihmetyöt, joita hän vuoren kohdussa oli kokenut; ja yhdestä suusta huusi hänelle kansa: »kasta meitäkin, kasta meitäkin uskoon saman Jumalan päälle!» Niin he miehen suureksi riemuksi huusivat ja päästivät viipymättä nuorista kuolemaan tuomitut vangit. Siitä astui ojan partahalle hurskas uros, ja seurasi häntä joukko, joka, luopuen pakanaudesta, antoi itsensä kasta Kristuksen uskoon. Mutta ylhäällä äyräällä, seisoiivat äsken vielä uhreiksi määrätty miehet, veisaten kiitosvirttä Hänelle, joka tuskallisesta kuolemasta oli pelastanut sekä heidät itse että heidän vanhurskaan isänsä ja johdattanut pimeydestä valkeuteen pakanain lapset. Niin he veisasivat, katsahtaen taivaan korkeuteen ylös.

AAPO. Tämä on tarina hurskaasta miehestä.

14. luku, Aapon tarina, Vaimot ja tuhlaavaisuus

AAPO. Nytpä muistan kertomuksen, jonka kuulin jo isämme-isältä, siltä aina viisaalta, varakkaalta ja eteenpäin katsovalta mieheltä. Ja näin hän kertoi: Oli kaksi veljestä, molemmat yhtä raittiit ja toimekkaat, molemmilla heillä oli talo, kaikin puolin yhdenvertaiset, ja molemmilla myös oli vaimo ja lapsia. Yksi heistä pysyi aina varallisena miehenä, mutta toinen heistä kävi yhä köyhemmäksi päivä päivältä, ja yhtäpä tuosta monikin arveli, kuitenkin huomaamatta syytä, mikä olis matkaansaattanut tämän eroituksen veljesten huoneenhallituksessa. Mutta kerranpa eräänä lauvantai-iltana läksi isoisämme jollekin asialle näihin molempiin taloihin. Ensiksi tuli hän rikkaan miehen huoneeseen, jossa emäntä, vasta kirnuttuansa, jakeli voileipiä lapsillensa; siitä astui hän köyhän veljen tupaan, jossa emäntä myöskin antoi lapsillensa kirkuvaisia, mutta kas, panihan muori ainakin kaksi vertaa paksummalta voita leivälle kuin tapahtui

naapuritalossa, ja nytpä ymmärsi ukko syyn tuon yhden veljen rikkauteen ja toisen köyhyyteen. Niinkuin jälkimmäiseltä emännältä meni kaksinverroin voita, niinpä myös, vaikka melkein näkymättömällä tavalla karisi aina kahdenvertaisesti kaikkea muutakin tavaraa hänen sormiensa välistä. Ja olishan siis hänen emännöitsemisensä tarvinnut kaksi tämänlaista taloa, seistäksensä naapurin yhden talon rinnalla. Niin kertoili kerran ukko viisaudestansa kuuluisa.

JUHANI. Oikein harkitsi hän asian. Huono ja tuhlaaja emäntä on talon kaikki kuluttava rotta ja kurja katsoa puoleen kuin porolammikossa vanha tallukkahaasu.
